

Inkomstfördelningen 1991–2023



Sveriges officiella
statistik

Inkomstfördelningen 1991–2023

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Avdelningen för social statistik och
analys
701 89 Örebro
010-479 40 00

Förfrågningar Peter Gärdqvist
010-479 67 85
peter.gardqvist@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:
Källa: SCB, Inkomstfördelningen 1991–2023. Hushållens ekonomi
2025:1

URN:NBN:SE:SCB-2025-HE50BR2501_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Inledning

I denna rapport redovisas statistik över utvecklingen av inkomstfördelningen i Sverige under perioden 1991–2023.

Inkomstfördelning är en ständigt aktuell fråga i den politiska debatten och i samhället i stort, och ofta är det SCB:s statistik och data som är faktaunderlaget. SCB har under lång tid producerat statistik över inkomster. Åren 1975–2013 var urvalsundersökningen Hushållens ekonomi (HEK) grunden för den officiella inkomstfördelningsstatistiken. HEK ersattes därefter av helt registerbaserad statistik med individ- och hushållsdata för hela befolkningen, som är tillgänglig från och med 2011 tack vare införandet av folkbokföring på lägenhet.

Tidsserierna i rapporten börjar 1991 eftersom den stora skattereformen 1990/1991 även medförde ett brott i inkomststatistiken jämfört med tidigare uppgifter. Det är dock genomgående en lucka för åren 1992–1994 i redovisningen. Anledningen är att statistiken över ekonomisk standard framställdes för ett annat hushållsbegrepp 1992–1994 och därmed inte är helt jämförbar med statistiken för 1991 respektive 1995 och senare.

Det finns olika aspekter av inkomstfördelning. Den här rapporten fokuserar på den övergripande fördelningen av inkomsterna, det vill säga hur olika delar av inkomstfördelningen förhåller sig till varandra, och hur detta har utvecklats över tid. En annan aspekt är skillnaden mellan olika grupper i befolkningen, till exempel skillnaden mellan kvinnor och män, mellan åldersgrupper eller mellan inrikes och utrikes födda. På SCB:s webbplats finns statistik och rapporter där inkomsterna för olika befolkningsgrupper jämförs.

Det finns också olika språkliga begrepp som används för att beskriva hur inkomsterna är fördelade, exempelvis *inkomstskillnader*, *inkomstspredning* och *inkomstojämlikhet*. Dessa begrepp används synonymt i rapporten.

Rapportens innehåll

Inkomstfördelning kan mätas på flera sätt och med olika indikatorer. Rapporten inleds med ett avsnitt om den allmänna utvecklingen av den ekonomiska standarden sedan 1991. Därefter följer ett avsnitt där olika delar – deciler – av inkomstfördelningen jämförs med varandra. Ett annat sätt att mäta är att jämföra specifika punkter i fördelningen, så kallade percentilkvoter, vilket beskrivs i ett eget avsnitt. Sedan beskrivs den så kallade Gini-koefficienten, som är ett sammanfattande mått på inkomstfördelningen för hela befolkningen. Rapporten avslutas med en sammanfattning med kommentarer.

Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster och ersättningar minus skatt och övriga negativa transfereringar.

Inkomstbegrepp i rapporten

I den officiella inkomststatistiken redovisas flera olika inkomstbegrepp, eller inkomsttyper. Den vanligaste typen i inkomstfördelningsanalyser, och som denna rapport i huvudsak behandlar, är *disponibel inkomst per konsumtionsenhet*, eller *ekonomisk standard* som det oftast benämns i SCB:s statistik. Det är ett inkomstbegrepp som redovisas på individnivå, men där alla inkomster i individens hushåll summeras och justeras utifrån hushållets sammansättning av vuxna och barn. Ekonomisk standard ger således en bredare bild av inkomstmässiga förhållanden än helt individuella inkomster eftersom hela hushållets inkomster vägs in.

Ekonomisk standard kan redovisas i flera varianter. Vanligtvis inkluderas realiserade kapitalvinster och övriga kapitalinkomster i den svenska officiella statistiken. Men parallellt redovisas som jämförelse också ekonomisk standard exklusive kapitalvinster och exklusive övriga kapitalinkomster som ränta och utdelning. Som framgår i rapporten är kapitalinkomsterna av betydelse för vilka slutsatser som kan dras om inkomstfördelningen och dess utveckling.

I rapporten redovisas också fördelningen avseende *faktorinkomst*, som är summan av löneinkomst- och företagarinkomst, inkomst från fåmansföretag samt kapitalinkomst. Det är alltså ett inkomstbegrepp som helt består av inkomster från arbete och kapital, och som därför kan användas för att analysera fördelningen av rena marknadsinkomster, det vill säga inkomster före avdragen skatt och som inte inkluderar pensioner eller transfereringar.

Tillgångar och skulder saknas i SCB:s statistik

Vid sidan av löpande inkomster är även tillgångar, till exempel ägda bostäder och finansiellt sparande, och skulder viktiga faktorer i hushållens ekonomiska förutsättningar. Hur tillgångarna är fördelade är därför också en viktig aspekt. Förmögenhet ingår dock inte i den ekonomiska standarden såsom SCB definierar begreppet, och uppgifter om detta ingår därför inte i rapporten. Därtill saknas sedan flera år individbaserad statistik över tillgångar och skulder.

Utveckling av ekonomisk standard

Som bakgrund till de kommande avsnitten om fördelningen av inkomsterna beskrivs här översiktligt hur den ekonomiska standarden har förändrats i stort.

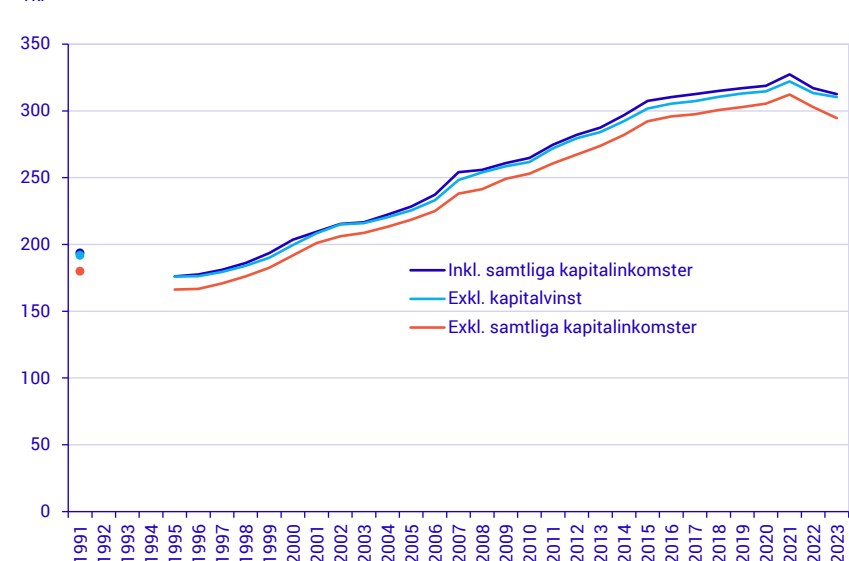
Ekonomisk standard 1991–2023

Under de senaste drygt 30 åren har det varit en stark utveckling av befolkningens inkomster. Medianvärdet (beloppet för den person som ligger precis i mitten av inkomstfördelningen) på den ekonomiska standarden ökade med 61 procent mellan åren 1991 och 2023. Detta gäller utvecklingen i reala termer, det vill säga att tidigare års belopp har räknats upp till 2023 års prisnivå för att justera för inflationen.

Inkomsterna har ökat realt mellan varje år under hela denna period, med två undantag. Under den ekonomiska nedgången under första delen av 1990-talet, den så kallade 90-talskrisen, sjönk medianvärdet på den ekonomiska standarden. Den andra sänkningen skedde 2022 och 2023: trots relativt stora nominella ökningar (löpande priser) av inkomsterna sjönk medianvärdet på grund av inflationen som nådde över 8 procent båda åren. Dessa nedgångar två år i rad innebär att den ekonomiska standarden 2023 var tillbaka på 2017 års nivå.

Inkomstbeloppen för samtliga år har fastprisberäknats till 2023 års prisnivå med hjälp av Konsumentprisindex (KPI). När inkomsterna justeras för inflationen på detta sätt kan man se hur hushållens köpkraft har förändrats.

Diagram 1. Ekonomisk standard 1991, 1995–2023. Medianvärden i tkr i 2023 års priser



Utveckling för olika inkomstslag

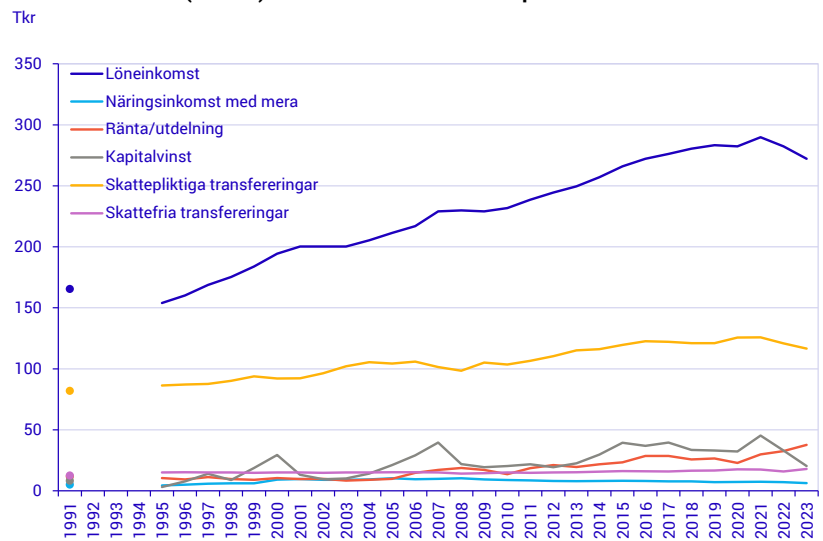
De olika inkomstdelarna som utgör den disponibla inkomsten och ekonomiska standarden har utvecklats i olika takt sedan 1991, vilket framgår i diagram 2. För denna typ av inkomststruktur redovisas medelvärden, till skillnad från medianvärden som redovisas i ovanstående diagram. Eftersom medianen är det mittersta värdet blir värdet 0 kronor om mindre än halva befolkningen har en viss inkomst.

Medelvärdet på löneinkomst, som är den klart största enskilda inkomstkomponenten, ökade 64 procent räknat i fasta priser under perioden 1991–2023. Den största procentuella ökningen står kapitalinkomster för. Kapitalinkomsterna kan i sin tur delas upp i olika komponenter. Medelvärdet för räntor, utdelningar och liknande har mer än tredubblats sedan 1991. Kapitalvinsterna, som är de realiserade vinsterna vid försäljning av till exempel bostäder eller värdepapper, har mer än fördubblats. Kapitalinkomster har följaktligen kommit att utgöra en allt större del av den disponibla inkomsten. Kapitalinkomsterna uppvisar dock stora svängningar mellan åren. Exempelvis var 2000, 2007 och 2021 toppår vad gäller kapitalvinster tack vare stark utveckling både på börsen och för bostadspriser.

Genomsnittsbeloppen för skattepliktiga transfereringar, exempelvis pension, föräldrapenning och sjukpenning, har totalt sett ökat med 42 procent sedan 1991. Den procentuella ökningen för skattefria transfereringar är ungefär samma som för de skattepliktiga, men skattefria transfereringar är i genomsnitt betydligt mindre beloppsmässigt.

Utvecklingen av faktorinkomsterna (löne-, närings- och kapitalinkomst) har alltså varit starkare än för inkomsterna och ersättningarna från transfereringssystemen.

Diagram 2. Inkomststruktur för disponibel inkomst per konsumtionsenhet 1991, 1995–2023. Medelvärden (för alla) för hushåll i tkr i 2023 års priser



Inkomstdeciler

I föregående avsnitt konstateras att inkomsterna har ökat för befolkningen som helhet i ett längre perspektiv. Statistiken visar att i princip alla befolkningsgrupper har fått bättre ekonomisk standard de senaste decennierna. Men ökningen varierar mellan olika delar av inkomstfördelningen. I detta avsnitt beskrivs hur utvecklingen av inkomsterna ser ut i de olika decilerna.

Deciler innebär att man rangordnar alla individer i befolkningen efter, i detta fall, inkomst och därefter delar in individerna i tio lika stora grupper. Tiondelen av befolkningen med lägst inkomster är i decil 1 och tiondelen med högst inkomster är i decil 10. Samma princip kan användas för mer detaljerad indelning, t.ex. percentiler – hundra delar.

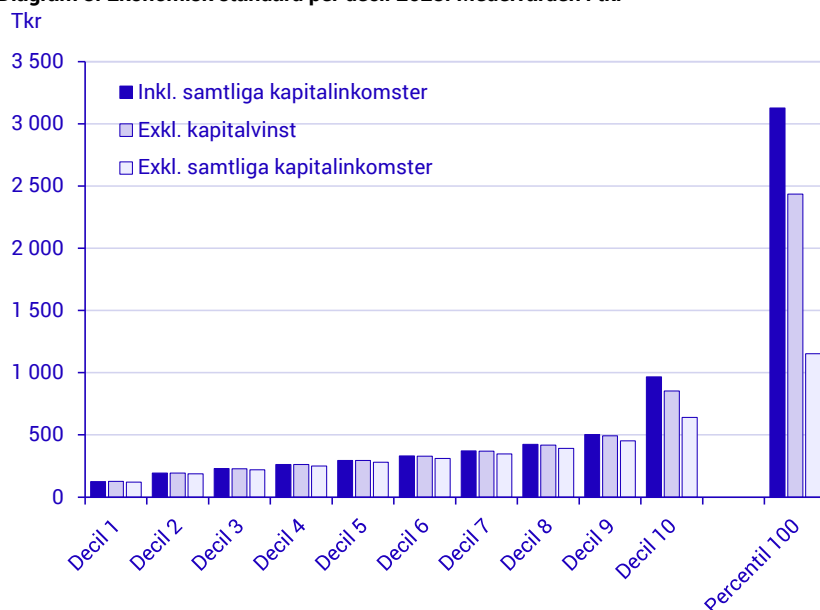
Inkomsten per decil

Diagram 3 visar storleken på ekonomisk standard per decil med och utan kapitalvinster respektive helt utan kapitalinkomst.

Decilindelningen är gjord separat för de tre varianterna, en individ kan därför tillhöra olika deciler beroende på variant. De genomsnittliga beloppen är självklart högre för varianterna där kapitalinkomster inkluderas, förutom i den lägsta decilen där kapitalförluster bidrar till att sänka inkomsten. Många av dem med stora kapitalvinster finns i de högsta decilerna, vilket förklarar att skillnaden mellan varianterna med och utan kapitalvinster är betydligt större i dessa deciler.

Även medelvärden för den högsta percentilen (hundra delen) redovisas, vilket motsvarar den översta tiondelen i decil 10. Percentil 100 skiljer sig markant från övriga i decil 10, eftersom det är i denna grupp de allra högsta inkomsterna återfinns. I vissa fall handlar det om individer med extremt höga belopp på flera hundratals miljoner kronor.

Diagram 3. Ekonomisk standard per decil 2023. Medelvärden i tkr



I tabell 1 nedan redovisas storleken på den disponibla inkomstens olika delar per inkomstdecil. Decil 10 har de högsta medelvärdena på löne- och företagarinkomst, kapitalinkomst och pension. Särskilt kapitalinkomsterna sticker ut med ett mycket högt värde jämfört med övriga deciler. För de olika skattepliktiga och skattefria transfereringarna är det tvärtom de lägsta decilerna som har de högsta värdena.

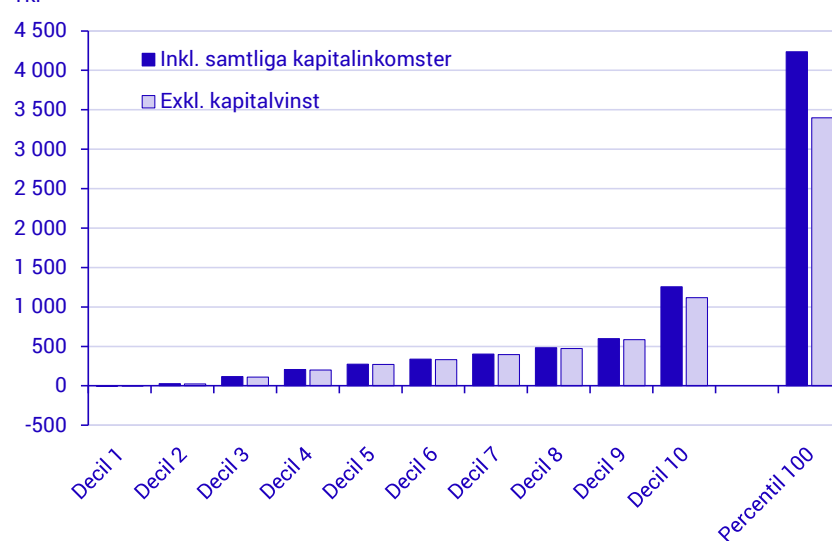
Tabell 1. Inkomststruktur för disponibel inkomst per konsumtionsenhet för deciler 2023. Medelvärden (för alla) för hushåll i tkr

Decil	Löne- och företagarinkomst	Kapital	Pension	Sjuk- och aktivitetsersättning	Sjuk- och föräldrapenning, arbetsmarknadsstöd m.m.	Barnbidrag, studiestöd m.m.	Bostadsstöd	Ekonomiskt bistånd
1	42,9	-2,2	29,1	9,3	21,3	21,2	7,9	10,6
2	63,1	3,8	90,1	18,5	14,9	14,7	16,7	1,9
3	89,3	5,3	125,0	6,5	13,4	12,5	11,6	0,6
4	156,1	7,9	109,7	4,0	16,1	13,6	2,2	0,4
5	221,0	10,1	93,8	3,2	16,2	12,7	0,7	0,2
6	282,9	12,6	83,3	2,9	15,1	11,5	0,4	0,1
7	342,1	16,4	81,4	2,8	13,8	10,6	0,2	0,1
8	406,2	23,6	87,6	2,5	12,5	9,8	0,2	0,1
9	494,3	39,9	103,1	1,9	10,4	8,9	0,1	0,0
10	686,6	463,2	167,6	1,5	8,5	10,0	0,2	0,0

Faktorinkomst är summan av löne-, närings- och kapitalinkomst.

Decilindelning för faktorinkomst per konsumtionsenhet framgår i diagram 4. Skillnaden mellan de övre decilerna och de lägre är större för faktorinkomst jämfört med ekonomisk standard. Det beror på att transfereringar och skatter som jämnar ut den disponibla inkomsten inte ingår i faktorinkomsten.

Diagram 4. Faktorinkomst per konsumtionsenhet per decil 2023. Medelvärden i tkr



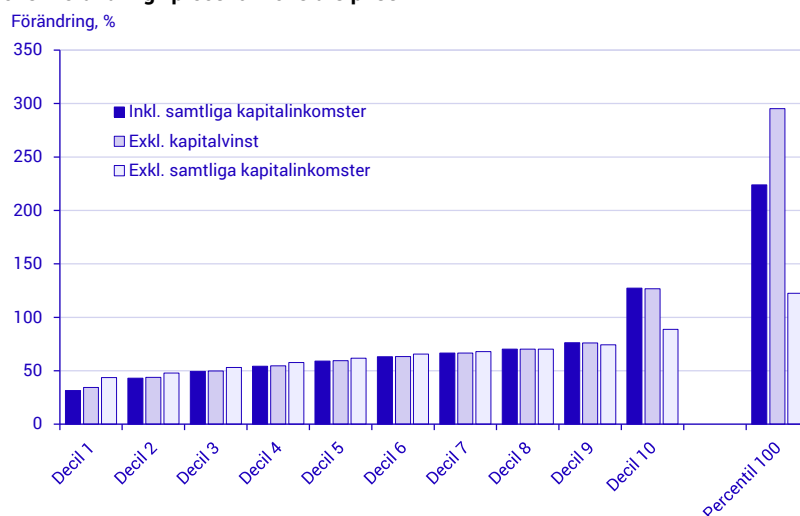
Utveckling för deciler 1991–2023

Hur har då inkomstnivåerna i de olika decilerna utvecklats över tid? Diagram 5 och 6 visar den procentuella förändringen för ekonomisk standard respektive faktorinkomst mellan 1991 och 2023 räknat i fasta priser.

Den ekonomiska standarden har ökat i alla deciler. Men ett tydligt mönster är att ökningen för varje decil är större än decilen under, det vill säga att ju högre upp i inkomstfördelningen man kommer desto mer har inkomsterna ökat under perioden. Minst har ökningen således varit i den lägsta decilen, drygt 30 procent. Decil 10 sticker ut med en betydligt större procentuell ökning än övriga deciler. Där har den reala ökningen av den ekonomiska standarden inklusive kapitalinkomster ökat med 127 procent, alltså mer än en fördubbling. Percentil 100, den översta procenten, avviker ytterligare med en dryg tredubbling av den ekonomiska standarden. Om alla kapitalinkomster exkluderas är dock förändringen inte lika stor i toppen, men ökningstakten är ändå större jämfört med övriga delar av fördelningen.

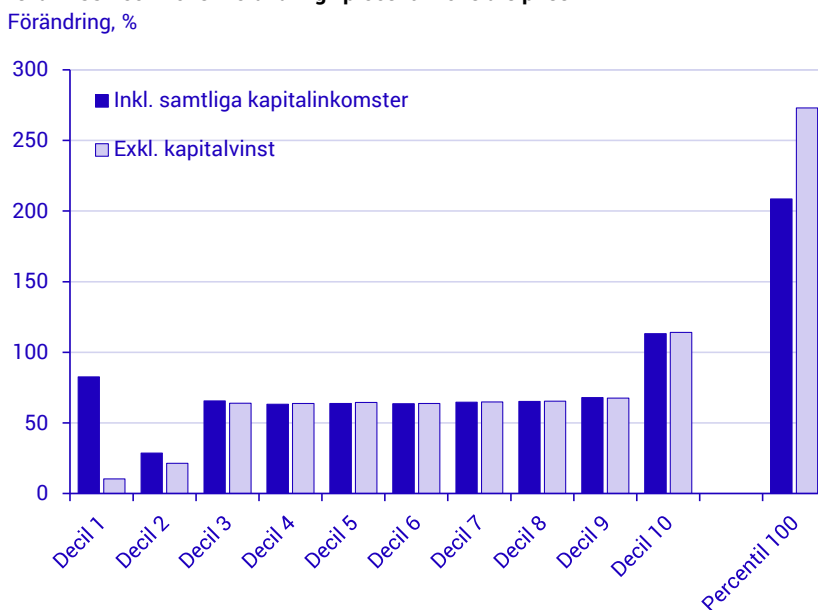
Diagram 5. Utveckling av medelvärden per decil för ekonomisk standard mellan 1991 och 2023. Förändring i procent i 2023 års priser

Kapitalinkomster har störst betydelse för utvecklingen i den högsta decilen, där många personer med de största kapitalinkomsterna finns.



Även för faktorinkomsten har det varit en betydligt större ökning för decil 10 och percentil 100 än för resten mellan 1991 och 2023.

Diagram 6. Utveckling av medelvärden per decil för faktorinkomst per konsumtionsenhet mellan 1991 och 2023. Förändring i procent i 2023 års priser



Mönstret med ökade inkomstskillnader över tid framkommer också i de följande avsnitten som behandlar percentilkvoter och Gini-koefficienten.

Percentilkvoter och toppandelar

En percentilkvot erhålls genom att dividera gränsvärdet för två percentiler med varandra, till exempel P80/P20.

I förra avsnittet redovisades hur utvecklingen har varit för olika delar av inkomstfördelningen (deciler och percentiler). En annan fördelningsindikator, som också bygger på principen med percentilindelning, är så kallade percentilkvoter. Det innebär att gränsvärdet för två percentiler (befolkningen indelad i hundra grupper efter inkomst) divideras med varandra. Kvoten visar avståndet mellan dessa två punkter i inkomstfördelningen. På detta sätt går det att jämföra exempelvis en punkt i toppen med en punkt i botten av fördelningen, eller mitten av fördelningen (medianen) med toppen respektive botten.

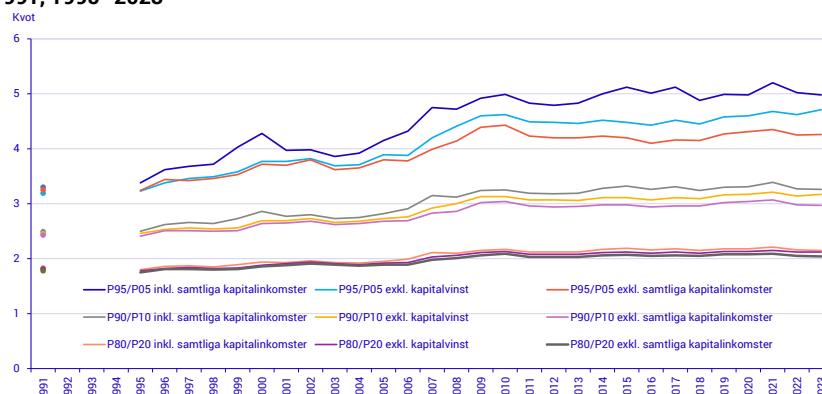
I detta avsnitt redovisas även så kallade toppandelar, som ofta används som mått på inkomstfördelning. Detta visar hur stor andel av de totala inkomsterna som tillfaller exempelvis den procent eller de fem procent av befolkningen med de högsta inkomsterna.

Percentilkvoternas utveckling 1991–2023

Diagram 7a visar förhållandet mellan några olika topppercentiler och bottenpercentiler för ekonomisk standard med och utan kapitalinkomster under perioden 1991–2023. Den övergripande trenden är att kvoterna har blivit större över tid, vilket betyder att skillnaden mellan punkterna har ökat. Av de redovisade kvoterna har P95/P05 inklusive kapitalinkomster ökat mest, från 3,3 till 5. Det betyder att de översta fem procenten har gått ifrån att ha en ekonomisk standard som är drygt tre gånger så hög som de lägsta fem procenten, till att ha fem gånger så hög standard. Skillnaden har dock inte ökat lika mycket när kapitalvinster och övriga kapitalinkomster exkluderas från inkomsten.

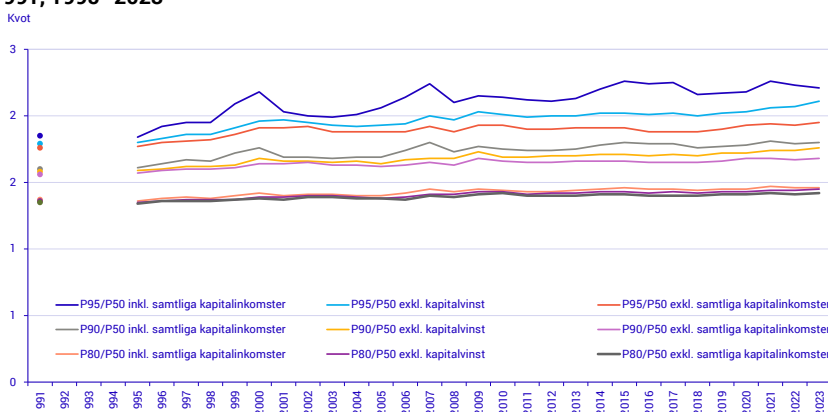
Skillnaden mellan P90 och P10 har också ökat sedan 1991, men inte lika mycket som kvoten P95/P05, och för kvoten P80/P20 är förändringen förhållandevis liten. För P80/P20 är skillnaden också generellt liten mellan varianterna med och utan kapitalinkomster.

Diagram 7a. Percentilkvoterna P95/P05, P90/P10 och P80/P20 för ekonomisk standard 1991, 1995–2023



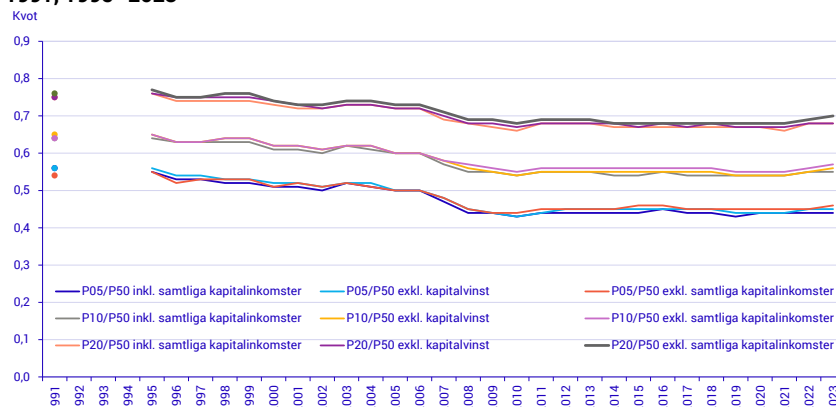
Om man istället jämför utvecklingen av avståndet mellan mitten av inkomstfördelningen, det vill säga P50 (som är detsamma som medianvärdet) med toppen respektive botten blir bilden delvis en annan. Diagram 7b visar att avståndet mellan P50 och olika punkter i toppen av fördelningen har ökat under perioden 1991–2023, men betydligt mindre än avståndet mellan botten och toppen som visades i diagram 7a. Kvoten P95/P50 för ekonomisk standard inklusive alla kapitalinkomster ökade från 1,85 till 2,21, och P80/P50 ökade från 1,37 till 1,46.

Diagram 7b. Percentilkvoterna P95/P50, P90/P50 och P80/P50 för ekonomisk standard 1991, 1995–2023



I diagram 7c jämförs percentilgränserna P05, P10 och P20 med mittpunkten P50. Där framgår att de lägre delarna av inkomstfördelningen successivt har kommit längre ifrån mitten under perioden 1991–2023. Eftersom personer med de största kapitalinkomsterna sällan återfinns varken i mitten eller botten av inkomstfördelningen är skillnaden i utveckling mellan varianterna med och utan kapitalinkomster liten i denna jämförelse.

Diagram 7c. Percentilkvoterna P05/P50, P10/P50 och P20/P50 för ekonomisk standard 1991, 1995–2023

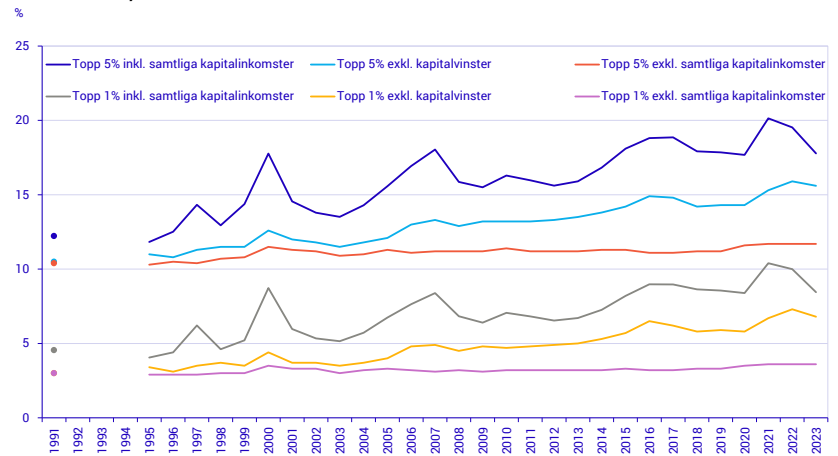


Sammantaget visar utvecklingen av de olika percentilkvoterna avseende ekonomisk standard att avståndet mellan de lägre delarna av fördelningen har ökat både i förhållande till mitten och toppen. Befolkningen i den övre halvan i fördelningen har alltså ökat sina inkomster mer än den undre halvan. De som ligger i mitten av fördelningen har hängt med utvecklingen i toppen i något större utsträckning, vilket även framgår av föregående avsnitt om utvecklingen per decil. Vad som också framgår är att utvecklingen har gått i olika takt under olika perioder. Under andra halvan av 00-talet skedde en relativt stor ökning av inkomstskillnaderna, en ökning som stannade av åren därefter.

Toppandelens utveckling 1991–2023

Ett alternativt sätt att beskriva inkomsttoppens förhållande till resten av fördelningen är toppens andel av hela befolkningens inkomstsumma. År 2023 hade percentil 100 (topp 1%) för ekonomisk standard 8,4 procent av inkomstsumman, vilket nästan är en fördubbling jämfört med 4,6 procent år 1991. Den hittills högsta noteringen för topp 1% inföll dock 2021, då deras andel var 10,4 procent. De översta fem procentens (topp 5%) utveckling liknar topp 1%, det vill säga en relativt stor ökning under perioden och med ett toppår 2021. Kapitalvinsterna och övriga kapitalinkomster har dock stor betydelse för detta mått. Exklusive samtliga kapitalinkomster har andelen av inkomstsumman för topp 1% endast ökat med 0,6 procentenheter sedan 1991. Toppandelarna fluktuerar också mer när kapitalinkomster inkluderas, vilket framgår av diagram 8.

Diagram 8. Andel (%) av inkomstsumman för topp 1% och topp 5% för ekonomisk standard 1991, 1995–2023



Gini-koefficienten

De föregående avsnitten visar utvecklingen för specifika grupper i inkomstfördelningen (deciler och percentiler) och avståndet mellan olika punkter i fördelningen (percentilkvoter). Vilka slutsatser kan då dras om utvecklingen av inkomstskillnaderna i stort?

Ett vanligt sammanfattande mått på inkomstjämlighet i hela befolkningen är Gini-koefficienten. Gini-koefficienten har sin grund i den så kallade Lorenzkurvan, vilken visar fördelningen av inkomster i en population. Gini-koefficienten kan anta värden mellan 0 och 1. Om inkomsterna är helt jämnt fördelade, det vill säga om alla personer i befolkningen har lika stora inkomster, skulle Gini-koefficienten vara 0 och om en person har alla inkomster skulle Gini-koefficienten vara 1. Ju högre värde på Gini-koefficienten, desto större är alltså inkomstskillnaderna.

Gini-koefficienten kan anta värden mellan 0 och 1. Ju högre värde, desto större är inkomstjämligheten.

Gini-koefficientens utveckling 1991–2023

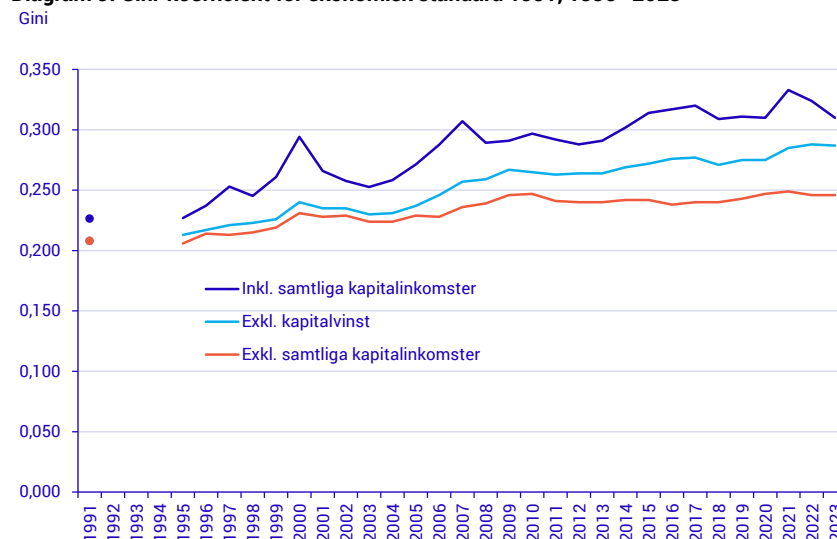
Gini-koefficienten har trendmässigt stigit under perioden 1991–2023, men i olika takt: perioder av tydligt ökande inkomstskillnader har följts av perioder då utvecklingen planat ut, och mellan enskilda år har det även skett tillfälliga minskningar av skillnaderna. 1991 var värdet på koefficienten för ekonomisk standard inklusive samtliga kapitalinkomster 0,226. År 2023 var värdet 0,310 – en ökning med 37 procent. Som framgår av diagram 9 inträffade den allra högsta noteringen 2021 då Gini var 0,333, vilket beror på att kapitalvinsterna då nådde sina högsta nivåer hittills. Även under andra år när kapitalvinsterna har varit särskilt stora, till exempel 2000, 2007 och 2017, har också Gini-koefficienten ökat relativt mycket för att sedan sjunka något åren efter. Utöver kapitalinkomsternas variationer har bland annat också konjunktursvängningar och reformer på skatte- och transfereringsområdet påverkat hur inkomstfördelningen har utvecklats, vilket kommenteras något mer utförligt i det avslutande avsnittet.

Innan 1991, när statistiken inte är helt jämförbar med efterkommande års uppgifter och därmed inte ingår i denna rapport, var Gini-koefficienten ännu lägre. Den jämnaste inkomstfördelningen sedan statistiken startade 1975 uppmättes under de första åren på 1980-talet, då Gini låg runt 0,200.

Exklusive kapitalvinster och övriga kapitalinkomster är Gini-koefficienten lägre och inkomsterna således mer jämnt fördelade, vilket även framgår av indikatorerna i föregående avsnitt. Förändringen mellan enskilda år är också mindre när kapitalinkomster inte inkluderas, eftersom dessa tenderar att fluktuera betydligt mer än

arbetsinkomster, pensioner och transfereringar. Efter 2009 har Gini-koefficienten för inkomst exklusive kapitalinkomster nästan inte förändrats alls, vilket betyder att det inte har hänt särskilt mycket med den övergripande inkomstfördelningen sedan dess.

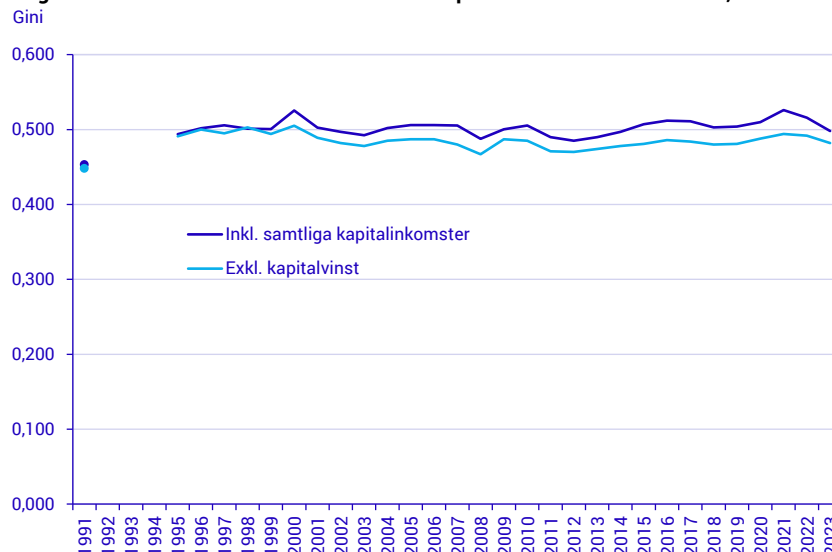
Diagram 9. Gini-koefficient för ekonomisk standard 1991, 1995–2023



Gini-koefficienten för faktorinkomsterna är betydligt högre än för ekonomisk standard, vilket betyder att de är mer ojämnt fördelade i befolkningen. År 2023 var Gini för faktorinkomst per konsumtionsenhet inklusive samtliga kapitalinkomster 0,498. Till skillnad från Gini för ekonomisk standard har däremot Gini för faktorinkomst bara förändrats marginellt, och har pendlat runt 0,500 under hela perioden 1991–2023. Fördelningen av de rena marknadsinkomsterna löne-, närings- och kapitalinkomst har alltså inte förändrats på samma sätt som den disponibla inkomsten i stort.

En delförklaring till att Gini-koefficienten för ekonomisk standard har ökat mer än för faktorinkomsten är att transfereringar och skatter inte omfördelar inkomsterna i lika stor omfattning som i början av perioden.

Diagram 10. Gini-koefficient för faktorinkomst per konsumtionsenhet 1991, 1995–2023

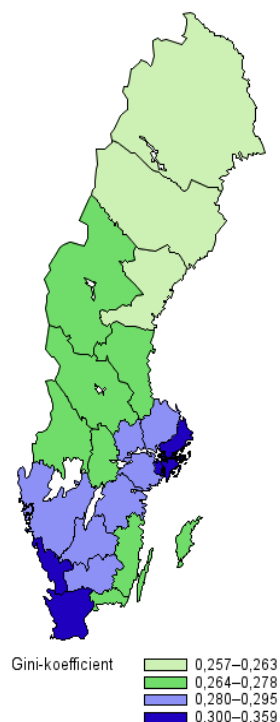


Regionalt perspektiv

Hittills i rapporten har inkomstfördelningen redovisats för befolkningen som helhet. Men det är också möjligt att visa hur inkomsterna är fördelade inom grupper i befolkningen, till exempel hur inkomstskillnaderna ser ut i olika delar av landet. Detta kan man göra med hjälp av exempelvis Gini-koefficienten.

Att det är stora regionala skillnader i inkomstnivå och ekonomisk standard är väl känt. Men det är också stora skillnader vad gäller inkomstfördelningen *inom* län och kommuner, med ett stort spann i Gini-koefficienten som följd. Högst Gini-koefficient 2023, och därmed störst inkomstojämlikhet, hade Stockholms län med ett värde på 0,359, följt av Skåne län och Hallands län. I norra Sverige var inkomstfördelningen jämnast, med Gini-värden på 0,257 för Norrbottens län och 0,263 för både Västerbottens och Västernorrlands län.

Gini-koefficient för ekonomisk standard inklusive samtliga kapitalinkomster per län 2023



Bland kommunerna är skillnaden ännu större. De högsta värdena på Gini-koefficienten 2023 hade Danderyd (0,585), Lidingö (0,465) och Stockholm (0,383). Flertalet av kommunerna med störst inkomstskillnader är samtidigt utpräglade höginkomstkommuner som ligger i topp även avseende medel- och medianinkomst. Det är dock inte de generellt höga inkomstnivåerna i sig som driver upp inkomstojämlikheten, utan det beror på att mindre grupper av personer har väsentligt mycket högre inkomster än resten av befolkningen i dessa kommuner.

De lägsta värdena på Gini-koefficienten 2023, och därmed minst inkomstskillnader, hade Surahammar (0,218), Forshaga (0,222) och Norsjö (0,224).

Sammanfattning och kommentarer

Måtten och indikatorerna i denna rapport visar sammantaget att de övergripande skillnaderna i ekonomisk standard har ökat efter 1991, som är startåret för tidsserierna i rapporten.

För det första visar utvecklingen för inkomstdecilerna att den ekonomiska standarden visserligen har ökat för alla delar i inkomstfördelningen, men i betydligt lägre takt bland befolkningen med lägre inkomster jämfört med de med högre inkomster. I den översta tiondelen i inkomstfördelningen (decil 10) har ökningarna varit klart störst. Den högsta hundradelen har i sin tur ökat mycket mer än den övriga översta tiondelen.

För det andra visar också utvecklingen för percentilkvoter, där specifika punkter i fördelningen jämförs med varandra, på ökade inkomstskillnader och att det är de lägre delarna av fördelningen som har halkat efter. För personer med låga inkomster har avståndet ökat både till dem i mitten och till dem i de högre delarna av inkomstfördelningen. Skillnaden i ekonomisk standard mellan personer i mitten och toppen har däremot ökat relativt lite under de senaste decennierna, särskilt om kapitalinkomsterna exkluderas från jämförelsen. Det innebär att mitten har hängt med toppen bättre än de med lägre inkomster.

För det tredje uppvisar Gini-koefficienten, som är ett sammanfattande mått på inkomstjämligheten i hela befolkningen, en tydlig trendmässig ökning.

Faktorer som påverkar inkomstfördelningens utveckling

Även om det alltså har skett en tydlig trendmässig ökning av de övergripande inkomstskillnaderna sedan 1991 har utvecklingen gått i olika takt under olika perioder. Under 1990-talet sker en tydlig ökning av inkomstskillnaderna – Gini-koefficienten stiger från 0,226 år 1991 till den dittillsvarande högsta noteringen 0,294 under 2000. 1990-talets första hälft präglas av den ekonomiska krisen med hög arbetslöshet. Därefter följer en återhämtning med ett konjunkturmässigt toppår 2000. En bidragande orsak till stor inkomstjämlighet just detta år är rekordstora kapitalvinster och övriga kapitalinkomster.

Efter år 2000 planar ökningen av inkomstjämligheten ut under några år, och skillnaderna minskar till och med något. Men under andra halvan av 00-talet sker flera saker som tillsammans innebär att

inkomstskillnaderna återigen började öka. Från och med år 2007 avskaffades förmögenhetsskatten och från och med 2008 fastighetsskatten (den senare ersattes av en kommunal fastighetsavgift med ett takbelopp som begränsade avgiftens storlek i förhållande till den tidigare fastighetsskatten). Det innebar att de med stora tillgångar och villa- och fritidshusägare, alltså personer med högre inkomster än genomsnittet, fick högre disponibel inkomst som en följd av sänkta skatter. Dessförinnan, år 2005, avskaffades även arvs- och gåvoskatten.

Vidare infördes 2007 det första steget i det så kallade jobbskatteavdraget, som är en skattereduktion för arbetsinkomster. Jobbskatteavdraget har därefter justerats i nivå och omfattning i flera omgångar. Avdraget innebar en betydande skattesänkning för personer med arbetsinkomster. Det medförde att skillnaderna i inkomst ökade mellan å ena sidan personer med arbete och å andra sidan personer som helt eller delvis försörjde sig med andra typer av inkomster. Skärpta regler i sjukförsäkringen och lägre ersättningsgrader även i andra socialförsäkringar under åren efter 2007 bidrog till denna effekt.

2007 var därtill ett nytt toppår för kapitalvinster, och även övriga kapitalinkomster sköt i höjden. Ungefär samtidigt startade den globala finanskrisen som fick till följd att arbetslösheten i Sverige ökade åren därpå.

Inom loppet av några år bidrog alltså både konjunkturmässiga faktorer och politiska reformer till att inkomstojämlikheten ökade tydligt. Från och med 2009 har inkomstskillnaderna ökat i betydligt långsammare takt, och för den ekonomiska standarden exklusive kapitalinkomster har det nästan inte hänt något med skillnaderna fram till och med 2023.

Som indikatorerna i rapporten visar är den ekonomiska standarden generellt mer ojämnt fördelad om kapitalinkomster är inkluderade, beroende på att det är en relativt liten grupp av befolkningen högt upp i inkomstfördelningen som har en stor del av dessa inkomster. Inkomstojämlikheten har därtill ökat mer när inkomsterna inkluderar kapitalinkomster. En slutsats av detta är att kapitalinkomsterna har haft stor betydelse för utvecklingen av inkomstskillnaderna. Samtidigt har relativt sett lägre nivåer på sociala transfereringar bidragit till att andelen av inkomsterna som tillfaller de nedre inkomstskikten har minskat.

Kort om statistiken

Statistiken i denna rapport bygger på undersökningarna Inkomster och skatter (IoS) respektive Hushållens ekonomi (HEK). Uppgifterna för åren innan 2011 kommer från den urvalsbaserade HEK-undersökningen och uppgifterna från och med 2011 kommer från IoS som innehåller data om bostadshushåll för hela befolkningen. Inkomstuppgifterna i både HEK och IoS är hämtade från SCB:s Inkomst- och taxeringsregister (IoT). IoT baseras på administrativa uppgifter från Skatteverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och andra myndigheter och organisationer.

Uppgifterna i rapporten omfattar perioden 1991–2023, men med en lucka för åren 1992–1994. Anledningen är att statistiken över ekonomisk standard framställdes för ett annat hushållsbegrepp 1992–1994 och därmed inte är helt jämförbar med statistiken för 1991 respektive 1995 och senare.

Alla uppgifter i rapporten avser hela befolkningen, i alla åldrar. Populationen är dock avgränsad till så kallade helårshushåll, vilket avser hushåll där de vuxna i hushållet varit folkbokförda i Sverige vid såväl årets början som dess slut. Ytterligare en avgränsning är att personer som ingår i hushåll som har en disponibel inkomst lika med noll kronor är exkluderade.

Statistiken avser förhållandena varje enskilt år för de personer som ingår i befolkningen enligt ovan. Det är alltså inte longitudinella uppgifter, där personer följs över tid.

Definitioner och förklaringar

Ekonomisk standard

Det inkomstbegrepp som först och främst redovisas i rapporten är *ekonomisk standard*, även benämnt *disponibel inkomst per konsumtionsenhet*.

Disponibel inkomst avser summan av samtliga hushållsmedlemmars alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

För att göra jämförelser av ekonomisk standard mellan individer i olika typer av hushåll används en metod som sätter hushållets totala disponibla inkomst i relation till hushållets sammansättning av vuxna och barn. Detta görs genom att hushållets disponibla inkomst divideras med den så kallade konsumtionsvikt som gäller för hushållet, där hushållsmedlemmarna har följande vikter:

Ensamboende: 1,00
Sammanboende par: 1,51
Ytterligare vuxen: 0,60
Första barnet 0–19 år: 0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år: 0,42
Växelvis boende barn 0–19 år, första barnet: 0,38
Växelvis boende barn 0–19 år, andra och påföljande barn: 0,20

(Vikterna avseende växelvis boende barn nyttjas endast i den totalräknade inkomstfördelningsstatistiken som infördes 2011.)

Resultatet av denna beräkning är en individs ekonomiska standard. Alla personer i ett hushåll, både vuxna och barn, har samma belopp.

Ekonomisk standard redovisas med respektive utan kapitalvinster och övriga kapitalinkomster.

Faktorinkomst

Faktorinkomsten är summan av löneinkomst, företagarinkomst, inkomst från fåmansföretag samt kapitalinkomst. I rapporten redovisas faktorinkomst per konsumtionsenhet enligt metoden för ekonomisk standard som beskrivs ovan.

Faktorinkomsten redovisas även exklusive kapitalvinster.

Kapitalvinster och övriga kapitalinkomster

Kapitalvinster och övriga kapitalinkomster ingår vanligtvis i ekonomisk standard respektive faktorinkomst, men i rapporten redovisas även varianter exklusive kapitalvinster och exklusive samtliga kapitalinkomster.

Kapitalvinst är den realiserade vinst som uppstår vid försäljning av exempelvis bostad eller värdepapper. Vid en realiserad förlust uppstår ett negativt belopp. Vinster och förluster ingår i den disponibla inkomsten och faktorinkomsten som plus- respektive minusbelopp.

Övriga kapitalinkomster är exempelvis ränta på inlåningskonto, aktieutdelning inklusive den utdelning som fåmansbolagsdelägare deklarerar som kapital, schablonintäkter avseende tillgångar på investeringssparkonton (ISK) respektive fondinnehav samt intäkter från uthyrning av privatbostad.

Fastprisberäkning

I rapporten redovisas tidsserier avseende ekonomisk standard och faktorinkomst. Alla inkomstbelopp har räknats om till 2023 års prisnivå med hjälp av Konsumentprisindex (KPI). På så sätt är uppgifterna justerade för inflation.

